

27 februari 2025

Geachte leden van de Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingshulp (BDO) van de Eerste Kamer,

Hartelijk dank voor uw uitnodiging om op 4 maart as. te spreken bij de deskundigenbijeenkomst over de Begrotingsstaat Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp 2025 (36.600 XVIII).

Ter voorbereiding op dit gesprek treft u in bijlage een beknopte samenvatting van mijn visie op de bezuinigingen op het ontwikkelingshulpbudget en de gevolgen voor het Nederlands buitenlands- en veiligheidsbeleid.

Dit is mijn persoonlijke visie op basis van mijn ervaring van de afgelopen 25 jaar in ontwikkelingsfinanciering, in de Nederlandse Buitenlandse Dienst, als adviseur bij de Wereldbank in Washington, als leidinggevende bij de Nederlandse Ontwikkelingsbank FMO en heden als CEO van EDFI, de Associatie van Europese Ontwikkelingsbanken in Brussel.

Ik kijk uit naar het gesprek,

David Kuijper

Van ontwikkelingssamenwerking naar ontwikkelingsfinanciering – het ontwikkelingsbudget als vliegwiel voor Nederlandse en Europese geostrategie.

De ingrijpende bezuinigingen op de ODA-gelden die door dit kabinet zijn aangekondigd kunnen al op korte termijn bijdragen aan **verzwakking van de diplomatieke kracht van Nederland**, juist op het moment dat Europa urgent nieuwe en sterkere partnerschappen moet inrichten in opkomende markten die cruciaal zijn voor onze welvaart en veiligheid.

Veel van deze markten bevinden zich in lage- en middeninkomenlanden, waar Nederlandse ontwikkelingsgelden worden ingezet.

Deze ontwikkelingsgelden zijn al lang geen ‘hulp’ meer. De beste omschrijving voor de inzet van deze gelden is **‘investering’**.

Ontwikkelingsgelden zijn **internationale publieke investeringen** in sectoren die cruciaal zijn voor de **stabiliteit en ontwikkeling** van een land. Investeringen in onderwijs, in gezondheidszorg, in de financiële sector en in produktieve sectoren zoals landbouw brengen deze stabiliteit. Het zijn investeringen die additionele commerciële financiering aantrekken, die banen opleveren, en daarmee ook lokale belastinginkomsten. Een stabiele economie en maatschappij zorgen vervolgens voor een goede en duurzame aansluiting van de lokale markt met de wereldhandel, via de grote havens van wereldmarkten.

Rotterdam en Amsterdam zijn zulke grote havens, die toegang geven tot de grootste markt ter wereld, de Europese Unie. Het is daarom ook niet toevallig dat in de laatste decennia kabinetten van uiteenlopende politieke signatuur gekozen hebben voor een inzet van ontwikkelingsgelden ten behoeve van de stabiliteit van die regio's die van groot belang zijn voor de aanvoer en bedrijvigheid in onze Nederlandse havens.

Ter illustratie, de relatieve dichtheid van het Nederlandse postennet in West Afrika houdt direct verband met het belang van deze regio voor de Nederlandse economie. De ontwikkelingsinvesteringen, die voor een belangrijk deel vanuit die ambassades worden geregisseerd, leveren Nederland bovendien een **‘diplomatiek dividend’** op. Onze aanwezigheid in cruciale sectoren zorgt er voor dat Nederlandse diplomaten **op macro-beleidsniveau** meepraten. Dat brengt invloed, waar ook Nederlandse bedrijven en Nederlandse private investeringen van profiteren en waardoor de inzet van het bedrijfsleven instrumentarium vergemakkelijkt wordt.

Er zijn altijd ombuigingen en intensiveringen geweest in het ontwikkelingsbudget, maar sinds 1977 is **het brede macro-economische belang en de invloed van Nederland** door geen enkel kabinet uit het oog verloren bij de vormgeving van het ontwikkelingsbeleid. De

voorstellen van het kabinet-Schoof zijn echter prominent gericht op **micro-belangen van individuele bedrijven**, door het kabinet 'direct' belang genoemd, en wekken de indruk dat het macro-economisch en geopolitiek belang van Nederland ondergeschikt zijn.

Door de ontwikkelingsgelden weer als 'hulp' te bestempelen keert dit kabinet in feite terug naar de **beginjaren van het kabinet- Den Uyl** waarin Nederlands belastinggeld in de eerste plaats op **ideologische** grond werd weggegeven. Toen waren het de doodlopende projecten, de zgn. 'white elephants', die misplaatst waren in een economie en geen lang leven beschoren waren. Nederlandse bedrijven kunnen de 'white elephants' van de nabije toekomst worden. Zij ontvangen weliswaar een mooie subsidie maar lopen het risico op doodlopende investeringen die op termijn niet geschaald kunnen worden en uit de markt worden geconcurrereerd, bijvoorbeeld omdat ze niet mogen of kunnen samenwerken met lokale partners, en slechte toegang hebben tot overheden door lage capaciteit van ambassades en een zwakkere positie van Nederland in de politieke economie van een land.

De bezuinigingen brengen het risico dat Nederland gaat opereren van 'macro' naar 'micro'. Dat zou slecht nieuws voor iedereen zijn, ook voor Nederlandse bedrijven.

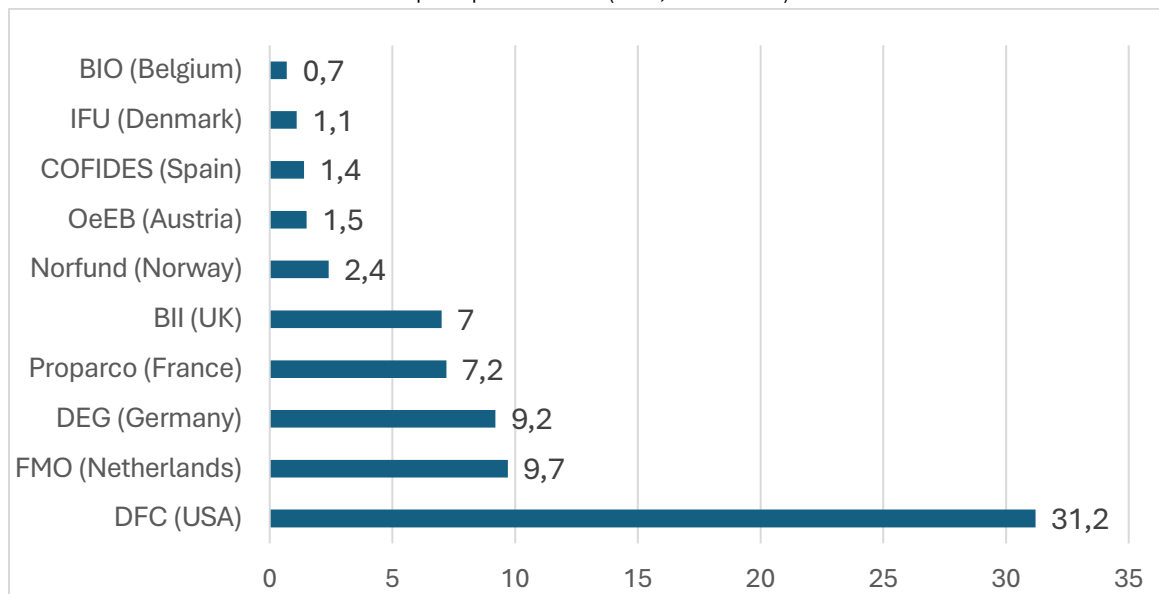
Hoe kan dit slechte nieuws, ondanks deze bezuinigingen, voorkomen worden?

Naar mijn mening zijn er twee gebieden waar de komende jaren verhoogde aandacht aan gegeven moet worden om er voor te zorgen dat Nederland mee kan blijven spelen op het hoge niveau dat hoort bij onze positie als 'Gateway to Europe' en er voor zorgt dat onze bedrijven kunnen blijven concurreren in innovatieve sectoren in opkomende markten en ontwikkelingseconomieën:

1. **Continueer en versterk de kracht van de Nederlandse 'impact' financiering en betrek de Nederlandse financiële sector beter bij investeringen in opkomende markten.** Mede dankzij Nederlandse en Europese ontwikkelingsgelden spelen Nederlandse impact financiers een mondiale voortrekkersrol en hebben zij aangetoond in staat te zijn opkomende markten te openen voor commerciële duurzaamheidsfinanciering en bedrijvigheid die banen en welvaarts-groei opleveren. FMO is daar het beste voorbeeld van maar in het kielzog van FMO zijn er ook toonaangevende andere fondsen en faciliteiten opgezet met diepe wortels in de Nederlandse financiële sector. The Currency Exchange (TCX), Triple Jump, en Triodos zijn voorbeelden van belangrijke spelers in dit verband die vrijwel zonder publieke gelden, hebben bijgedragen aan een sterke rol van Nederland in opkomende markten.

Een simpel voorbeeld waarom dit soort ontwikkelingsfinanciering belangrijk is: in 2004 heeft FMO een hoog-risico investering, met behulp van Nederlandse ODA, gedaan in Access Bank Nigeria, destijds op plaats 84 op de lijst van Nigeriaanse banken. Dankzij die investering op een cruciaal moment in de evolutie van Access Bank, is de bank gegroeid naar de eerste plaats in Nigeria en de 10^e plaats in Afrika met een balanspositie van USD 33,5 miljard. Een cruciale speler in de ontwikkeling van Afrika en de handel met andere wereldmarkten. Met een speciale relatie met Nederland. Een ander voorbeeld is de FMO financiering van de expansie van Niche Cacao in Ghana. 25% van haar cacaobonen wordt inmiddels geïmporteerd via Nederland, terwijl de expansie ook tot grote orders voor cacao-verwerkingsmachines van Duyvis Weiner in de Zaanstreek heeft geleid. FMO is een leidende ontwikkelingsbank in Europa (zie figuur 1 in bijlage) en duidelijk herkenbaar als Nederlandse speler. En het is de relatief geringe Nederlandse overheidssteun, in de vorm van een staatsgarantie en enkele revolverende fondsen buiten de balans van FMO, die er voor zorgt dat FMO haar rol als vliegwiel voor private investeringen in opkomende markten kan waarmaken. De prominente internationale positie van FMO is een cruciale ‘asset’ om de weg te banen voor een internationale en leidende positie van het Nederlandse bedrijfsleven en financiële sector in een wereldeconomie, waarin geld verdienen niet mogelijk is zonder excellentie in innovatie en de mogelijkheid om risico te nemen in nieuwe markten. Dit geeft ‘geostrategic depth’ aan het verdedigen van onze lange-termijn belangen in de wereld, kracht aan onze diplomatie en zorgt er voor dat Nederland op macro-niveau mee kan blijven praten.

FIGURE 1 – Selected DFIs: national ownership and portfolio value (2021, billion euros)

2. Zorg voor het op niveau houden van de **Nederlandse bijdrage aan multilaterale instellingen die cruciaal zijn voor de economie van opkomende markten**. Met name de onderdelen van de multilaterale ontwikkelingsbanken die gericht zijn op het mobiliseren van private financieringen, zoals IFC, de private tak van de Wereldbank en IDB Invest bij de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank. Het werk van deze instellingen is van groot belang voor het investeringsklimaat in ontwikkelingslanden en dus ook voor Nederlandse bedrijven. Bovendien dragen deze internationale financiële instellingen zorg voor de ontwikkeling van internationale standaarden waardoor een ‘level playing field’ voor alle investeringen ontstaat. Nederland heeft een prominente plek in de governance van deze instellingen, met name door de permanente stoel die de Nederlandse bewindvoerder inneemt in de Board van de Wereldbank. Dit is de laatste belangrijke permanente positie die Nederland inneemt in multilaterale governance. Veronachtzaming van deze positie, door bezuiniging en desinteresse voor het mandaat van deze instellingen, heeft grote gevolgen voor de slagkracht van Nederland in de internationale financiële diplomatie, juist in een tijd waarin de multilaterale kaarten opnieuw geschud worden.

Ook met minder geld kan Nederland op niveau mee blijven doen in de wereld. Het betekent dat er gebouwd moet worden op onze relatief sterke positie in impact financiering en in de internationale financiële instellingen. Een ontwikkelingsbudget dat ingezet wordt als vliegwiel voor ontwikkelingsfinanciering levert veel meer op voor Nederland en Europa dan een ontwikkelingsbudget dat als ‘hulp’ aan bedrijven en consultancies wordt weggegeven.